

Ifjúságsegítő képzés és az ifjúságsegítés kapcsolódási pontjai – a kaposvári modell

József István¹

Abstract **Points of Contact of Youth Worker Training and Youth Work – the Kaposvár Model.** Kaposvár University has been training youth workers for more than ten years. The starting of the training was induced by social necessity because demand emerged for professionals who were able to represent the interests of the young and to support the communities of this age group. The study shows the development of this professional training from the beginning up to our days touching the effects which were harmful for the training as well and aims at mapping the youth organizations supporting the young in the country at present.

Keywords: university • youth work assistant • training

1. A kezdetek

A 90-es évek második felében kezdeményezte az ELTE Tanító- és Óvóképző Kara az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés létrehozását és indítását. A képzés OKJ azonosítója 2001-es (55 8419 02), a szakmai és vizsgakövetelményeket tartalmazó rendelet (7/2002. (V. 25.) ISM. OM együttes rendelet) 2002-es keltezésű. A rendelet a képzést kezdetben a pedagógusképzés szakmacsoportba sorolta, a szakképesítéssel betölthető foglalkozásokat az egyéb pedagógus (FEOR szám 3419), a kulturális szervező munkatárs (3713) és a szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi ügyintéző (3715) munkaterületekben határozta meg. 2008-tól az ifjúságsegítő szakképzést a szociális szolgáltatások szakmacsoportba sorolták át.

Az ifjúságsegítő alapvető feladata a fiatalok szociális és kulturális módszerekkel történő aktivizálása, érdekvédelme, a helyi társadalom és a helyi közösségek támogatása. A szubkulturális csoportok közötti kapcsolatépítés és kapcsolattartás, valamint a párbeszéd kiépítésének segítése. A fiatalok tanácsadással történő segítése, munkaerő piacon való elhelyezkedésük támogatása. Tevékenységét a szociális- és közművelődési intézményekben, valamint a civil szféra különböző területein, szervezeteiben végzi. Az akkreditált felsőfokú ifjúságsegítő szakképzés országos és regionális hatáskörű szociális, kulturális és civil szervezetek adminisztratív és szervező munkaköreire készíti fel a képzésben résztvevőket.

Az oktatás célja olyan szakemberek képzése, akik – a tágan értelmezett kultúra eredményeinek birtokában – felkészültek az összeurópai értékek közvetítésére, az ifjú-

¹ Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
Email: dr.jozsef.istvan@gmail.com

ság érdekeinek, szervezeteinek képviselőire, érzékenyek és fogékonyak az ifjúsági szubkultúra (társadalmi, szociális, kulturális) problémái iránt, képzettek e problémák szociokulturális megoldására, a korosztályos közösségek fejlesztésére.

A vonatkozó jogszabály alapján a következő években mind több felsőoktatási intézmény (főként óvó- és tanítóképzéssel foglalkozó egyetemi/főiskolai karok), és középiskola indított ifjúságsegítő képzést. A szakképzés iránt megfelelő volt az érdeklődés, a képzőhelyek száma egyre nőtt, az ifjúsági szakma azonban kevésbé érdeklődött iránta. A legtöbb ifjúsági szervezetben, fiatalokkal foglalkozó intézményben ugyanis főként nem ifjúságsegítők működtek.

2. Ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés Kaposváron

A Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karának jogelődjén (Kaposvári Egyetem Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Kar) a 2004/2005-ös tanévben indult először az Ifjúságsegítő akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzés.

A főiskolai karon és jogelődjén több évtizede folyt pedagógusképzés, ennek keretében – az egyetem másik két karával közösen – tanárképzés is, így a közoktatás valamennyi szintjéről megfordulnak nálunk pedagógusok, akik közvetlenül tapasztalták, hogy az oktatási intézményekben egyre növekvő arányban jelennek meg a fiatalokkal kapcsolatos problémák, melyek szakszerű felismerésére és kezelésére a hagyományos eszközök és a közoktatás korábbi szereplői kevésbé bizonyultak hatékonyak. Szükségnek látszott tehát olyan szakemberek képzése, akik a célcsoportot jól ismerik, tagjainak problémáira érzékenyek, s akik országos és regionális hatáskörű szociális, kulturális és civil szervezetek adminisztratív és szervező munkaköreit ellátva a korosztályos közösségeket támogatni képesek. Mindezek miatt a képzést több pedagógus – főként tanító és általános iskolában dolgozó tanár – is elvégezte.

A 2004 szeptemberében nappali és levelező tagozaton is elinduló, kifejezetten gyakorlatorientált képzés lényeges jellemzője a képző intézmény és a szakmai, társadalmi, szociális, nonprofit intézmények kooperációja. Az ifjúságsegítő szak elvégzéséhez összesen 120 kreditet kellett teljesíteni. Az induláskor két befogadó alapképzési szak volt, a tanító és az andragógia, ami azt jelentette, hogy a felsőfokú szakképzésben megszerzhető 120 kreditből a tanító és az andragógia szakokon tovább tanulni kívánó és felvételt nyert hallgatók számára 40-40 kreditet kellett beszámítani. Az elméleti tantárgyak döntően pszichológiai, szociológiai, gazdasági és pedagógiai súlyúak voltak, a gyakorlati képzésben pedig a kijelölt gyakorló helyek szakemberei az alkalmazott szakmai ismereteket oktatták. Az évek múlásával a szakot érintő – nem teljesen átgondolt – jogszabályi változások miatt megnőtt a beszámítható kreditek száma, ami a képzés szakmai jellegének csorbulásához vezetett.

A gyakorlati képzés intézményi bázisai úgy kerültek kiválasztásra, hogy a gyakorlatokat végző hallgatók az elsajátítandó szakmai ismereteket a legszélesebb körből nyerjék. Ennek jegyében a kar egy módszertani családsegítő központtal, egy általános iskola és gimnáziummal, egy gyermekotthonnal, egy büntetés-végrehajtási intézettel, egy gyermekvédelmi szakszolgálattal, valamint egy nonprofit ifjúsági szervezettel kötött együttműködési megállapodást, és ezek a szervezetek vállalták a hallgatók gyakorlati képzését is. Az említett intézményekben felkészült, szakterületükön több éves szakmai gyakorlattal és a képzés igényeit szolgáló elméleti tudással rendelkező tereptanárok segítették a csoportos és egyéni tapasztalatszerzés lehetőségét.

A szak tantárgyi struktúrájának kialakításában elsődleges szempont volt a képesítési követelményekben foglalt tanulmányi területeknek való megfelelés és a szakmai tartalmak egymásra épülése. A szakmai tartalom olyan megszerezhető tudást célzott meg, melynek segítségével az ifjúságsegítő képessé válik a fiatalok szociális és kulturális módszerekkel történő aktiválására, érdekvédelmére, a helyi társadalom és a helyi ifjúsági közösség támogatására. Ennek érdekében az oktatást az egyetem saját oktatói, illetve külső szakmai szervezetek oktatói közösen végezték.

A képzés a képesítési követelmények előírásának megfelelően (az elméleti/gyakorlati képzés aránya 60/40%) erősen gyakorlatorientált volt, az elméleti tárgyak többségéhez irányított gyakorlati munka kapcsolódott, illetve hangsúlyosak voltak a tréningjellegű gyakorlatok (konfliktuskezelés, kommunikációs gyakorlat, önismereti gyakorlat).

Az első képzési ciklus lezárását jelentő záróvizsgára 2006 júniusában került sor. A vizsgát követően – a záróvizsga bizottságok jelentéseinek és a végzett hallgatók visszajelzéseinek segítségével – nyílt lehetőség a képzés erősségeinek és gyenge pontjainak meghatározására, illetve a szükséges korrekció végrehajtására. Az illetékes szakminisztérium által kijelölt elnökök a végzősök vizsgateljesítménye alapján elismerően véleményezték a szakon folyó szakmai munka hitelességét és eredményességét, s ez azóta is minden záróvizsga-jegyzőkönyvben dokumentálásra került.

Az ifjúságsegítő képzés köztes jellegéből adódóan sokak számára egyet jelentett a felsőoktatásba való bekerülés lehetőségével, mivel a felsőfokú szakképzésre alacsonyabb felvételi pontszámmal is be lehetett jutni. További alternatívaként a felsőoktatásban bent lévő, ám sok esetben nehézségekkel küzdő hallgatók számára jelenthetett tanulási lehetőséget egy alacsonyabb szinten, illetve intézményünkben gyakori volt, hogy a befogadó alapszakokon tanulmányokat folytató hallgatók – a további szakmaszerzés lehetőségét kihasználva – párhuzamosan végezték a szakképzést.

Szinte alig összegződtek az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés bevezetését követő tapasztalatok, máris elindult az a felsőoktatást és a szakképzést egyaránt megújítani szándékozó folyamat, mely uniós forrásokra támaszkodott. A Humán-erőforrás Fejlesztési Operatív Program (HEFOP) keretében kiemelt projekt foglalkozott az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzéssel. Új OKJ született, a képzés szerkezete a szakképzési struktúra szellemében alakult át, ami idegen volt a felsőoktatásban korábban megszokott szisztémától, így a felsőoktatási képzőhelyek nehezen alkalmazkodtak ehhez. A bevezetett moduláris rendszer a képzett szakember által ellátandó feladatok rendszeréből indult ki, a feladatokhoz rendelt ismeretanyag és kompetenciasor azonban áttekinthetetlennek tűnt, mindazonáltal a szakmai képzés ennek megfelelően átalakult.

A 2011. évi, nemzeti felsőoktatásról szóló törvény újraszabályozása nyomán a korábbi felsőfokú szakképzés helyébe a felsőoktatási szakképzés került. Az ifjúságsegítő szakképzést felmenő rendszerben kiveztették (az utolsó évfolyam a 2013/2014-es oktatási évben végzett), helyette a Szociális és ifjúsági munka felsőoktatási szakképzés került bevezetésre.

3. Szociális és ifjúsági munka felsőoktatási szakképzés

A felsőoktatási szakképzés az UNESCO 2011-ben elfogadott nemzetközi osztályozási rendszere szerint ISCED 5 szintű szakképesítést ad, amelyet oklevél tanúsít. Ez a képzési forma utat nyit a szakképzésből a felsőoktatásba. AZ EU felsőoktatási rendszerének képzési szintjei: alapképzés BA, BSc (3; 3,5; vagy 4 éves); mesterképzés MA, MSC (általában 2 éves); doktori képzés PhD, DLA (általában 3 éves).

A szociális és ifjúsági munka felsőoktatási szakképzés két választható szakiránnyal rendelkezik (szociális munka és ifjúságsegítő). A korábban ifjúságsegítő felsőfokú, majd felsőoktatási szakképzést folytató intézmények elsősorban az ifjúságsegítő szakirányt választották, így ez a felsőoktatási szakképzés a korábbi ifjúságsegítő képzés megújult formájaként fogalmazható meg.

Ez a képzési szakirány indult a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karán is. Az új szak befogadó alapszakja az andragógia Ba lett, mellyel a vonatkozó jogszabályok és rendeletek alapján 90 kreditazonossággal kell megfelelni.

A képzés felsőfokú ifjúságsegítő asszisztens (Youth Work Assistant) szakképzettiséget tanúsító oklevelet ad, ami jellemzően az alábbi munkakörök betöltésére jogosít:

- 3515 Ifjúságsegítő
- 2499 Egyéb szakképzett oktató, nevelő
- 3410 Oktatási asszisztens
- 3719 Egyéb művészeti és kulturális foglalkozású
- 3910 Egyéb ügyintéző

Az új felsőoktatási szakképzés célja olyan szociális és ifjúsági szakemberek képzése, akik szakirányú felsőfokú végzettségű szakemberek irányítása mellett részfeladatok vállalására képesek, részt vesznek az alapvető emberi jogokon, a társadalmi igazságosságon alapuló, korszerű szociális munkában.

Az ifjúságsegítő szakirányon végzettek megfelelő szociológiai, szociális, pedagógiai, pszichológiai, jogi, közigazgatási, gazdasági és ifjúságszakmai kultúra birtokában képesek elsősorban a gyermek és ifjúsági korosztály szociális és mentális problémáit (részben előre nem látott feltételek mellett) kezelni. Önismeretet és alapkészségeket szereznek az ifjúsági munka alapértékeinek gyakorlati megvalósításához. Ismerik és használják a szakmában alapvető, releváns információforrásokat és az adminisztrációt. Megfelelő szociológiai, társadalompolitikai, pszichológiai, jogi, pedagógiai ismeretek birtokában alkalmasak diplomás szakember felügyelete mellett az emberek szociális és mentális problémáit kezelni, képesek fejlesztő-segítő beavatkozásra, közösségi aktivitás generálására, az ifjúság társadalmi szerepvállalásának elősegítésére, a fiatalok és más társadalmi csoportok együttműködésének facilitálására.

3.1. A képzésben elsajátítandó kompetenciák

- a szociális és ifjúsági munka részfeladatainak vállalásához szükséges társadalomismereti, pszichológiai, szociálpolitikai, jogi, igazgatási és pedagógiai felkészültség;
- a civil, nonprofit és egyházi szektor szervezeteinek, működésének és jellemzőinek ismerete;
- a vallási közösségekhez, illetve nemzetiségekhez kapcsolódó ismeretek;
- tájékozottság az alapvető emberi szükségletek, a szociális problémák és az ezekkel összefüggő társadalmi jelenségek területén;
- tájékozottság a szociális és ifjúsági munka adminisztrációjában;
- felkészültség olyan információk gyűjtésében és adminisztratív úton történő feldolgozásában, amelyek a szociális alapszolgáltatásban, a szakellátásban, és más, hivatali szociális adminisztrációban részfeladatként jelen vannak;

- jártasság a korszerű informatikai technikákban;
- felkészültség az ifjúságsegítő munka alapkészségeinek alkalmazásában (önismeret, kapcsolatteremtés, kommunikáció, empátia);
- felkészültség a személyközi viszonyokban általánosan elfogadott normák, szabályok alkalmazására.

A képzési idő a korábbi képzéshez hasonlóan ugyancsak négy félév. A felsőoktatási szakképzettség megszerzéséhez összegyűjtendő kreditek száma 120. Az elméleti és gyakorlati képzés aránya 55%-45%.

3.2. Főbb tantárgyak

A képzésben erősen hangsúlyos a pszichológia, a kommunikáció, az andragógia, a közösségfejlesztés, közösségszervezés, az ifjúsági szolgáltatások, ifjúságszociológia, ifjúságpolitika, és az ifjúsági munka oktatása. A karon folyó egyéb szakokkal összehasonlítva tartalmilag talán a legszínesebb képzés.

3.3. Szakmai gyakorlat

A szakmai gyakorlat időtartama teljes idejű (nappali tagozat) képzésben: 1 félév, 560 óra; részidős (levelező tagozat) képzésben: hat hét (ebből összefüggő három hét), legalább 240 óra. A szakmai gyakorlat (ifjúságsegítő szakirányon) a felsőoktatási intézmény kijelölése alapján végezhető települési önkormányzatoknál, kistérségi integrált közösségi és szolgáltató tereknél (IKTSZ), ifjúsági információs és tanácsadó irodáknál, közművelődési/oktatási intézményekben, ifjúsági vagy ifjúsággal foglalkozó szervezeteknél.

Az önálló szakmai tevékenység során információk, dokumentumok gyűjtését és rögzítését végzik a gyakorlat helyszínének tevékenységéről, a szolgáltatási területen élő fiatalok élethelyzetéről (adatgyűjtés, megfigyelés, interjú). Bekapcsolódnak az adott gyakorlólé hely munkájába, minél több tevékenységi területet kipróbálva. A gyakorlat menetéről a hallgatók portfóliót készítenek az alábbi szempontok alapján:

1. Gyakorlati hely átfogó ismertetése (kiemelve az a terület, melybe a hallgató bekapcsolódott).
2. A terepgyakorlat során rögzített megfigyelések (amely irányulhat a célcsoportra, problémára).
3. Megismert szócikkek összegzése, értékelése.
4. Kiválasztott célcsoport bemutatása és értékelése.
5. A foglalkozások terve, eredménye, értékelése.
6. Esettanulmány.
7. A foglalkozáson kívüli tevékenységek terve, megvalósulása (értekezlet, ünnepek, rendezvények).
8. A hallgató gyakorlati tevékenységére kapott megjegyzések, értékelések, a mentor gyakorlatközi megjegyzései, értékelése.
9. A gyakorlat során készített interjú(k).
10. Terephelyen kívüli előadáson, konferencián készített feljegyzések, reflexiók.
11. A hallgató önértékelése, jelenlegi tudásának, további fejlődési útjának megvalósítási lehetőségei.
12. Milyen konkrét tevékenységeket végzett a gyakorlólé helyen?

13. Hogy épült fel a gyakorlata?

14. Milyen tevékenységekbe vonták be?

3.3.1. A szakmai gyakorlathoz rendelt feladatkompetenciák

A gyakorlat során a hallgatóknak az alábbi feladatokat kell teljesíteniük:

- Érzékeli és értelmezi a fiatalok szolgáltatási igényeit, közvetlen kapcsolatot alakít ki a jelzőrendszer tagjaival, a szociális, oktatási, közművelődési és munkapiaci szolgáltatásokkal, illetve a humán szakterületen foglalkoztatott egyéb szakemberekkel.
- Részt vesz a szociális, oktatási, közművelődési és munkaerőpiaci szolgáltatások, illetve a humán szakterületen foglalkoztatott egyéb szakemberek együttműködésének kialakításában, közös programjaik kidolgozásában, lebonyolításában és értékelésében.
- Részt vesz a fiatalok szocializációját elősegítő, életvezetési és mentálhigiénés kompetenciáit fejlesztő programok kidolgozásában, szervezésében, lebonyolításában, és a kompetenciáját meghaladó problémák kezelése érdekében együttműködik a jelzőrendszer tagjaival, a szociális, oktatási, közművelődési és munkapiaci szolgáltatásokkal, illetve a humán szakterületen foglalkoztatott egyéb szakemberekkel.
- Részt vesz a fiatalok oktatásban és munkaerőpiacon való részvételét elősegítő programok kidolgozásában, szervezésében, lebonyolításában és értékelésében.
- Figyelemmel kíséri az önkormányzatnak az ifjúsági feladatok ellátásához közvetlenül és közvetetten kapcsolódó elképzeléseit és intézkedéseit, javaslatokat fogalmaz meg azok fejlesztésére, korrigálására.
- Részt vesz a fiatalokat és közösségeiket fejlesztő, szakmai, szabadidős, művészeti és sportprogramok kidolgozásában, szervezésében, lebonyolításában és értékelésében.
- Részt vesz a szenvedélybetegségek kialakulásának megelőzését célzó, a fiatalok társas és egyéni kompetenciáit, kreativitását fejlesztő programok kidolgozásában, szervezésében, lebonyolításában és értékelésében.

3.3.2. A szakmai gyakorlathoz rendelt szakmai ismeretalkalmazások

- A helyi ifjúsági közösségek, szervezetek működése, programja, elérhetősége.
- A fiatalokat érintő szolgáltatások rendszere, igénybevételek lehetőségei.
- Pályázattírói, projektvezetési ismeretek.
- A fiatalok szolgáltatási igényei és elvárásai.
- A fiatalokat érintő pályázatok, ösztöndíjprogramok.

3.3.3. A szakmai gyakorlathoz rendelt módszerkompetenciák

- Kritikus gondolkodás.
- Ismeretek helyénvaló alkalmazása.
- Tervezési képesség.

3.3.4. A szakmai gyakorlathoz rendelt személyes kompetenciák

- Fejlődőképesség, önfejlesztés.
- Felelősségtudat.
- Szorgalom, igyekezet.

3.3.5. A szakmai gyakorlathoz rendelt társas kompetenciák

- Motiválhatóság.
- Kommunikációs rugalmasság.
- Prezentációs készség.

3.3.6. Hallgatói tevékenységformák

- Részvétel az ügyfélfogadásokon, esetmegfigyelés 30%.
- Szolgáltatási napló vezetése 10%.
- Önálló szakmai munkavégzés felügyelet mellett 40%.
- Önálló szakmai munkavégzés közvetlen irányítással 20%.

A szakmai gyakorlat mentora (a gyakorlaton lévő ifjúságsegítő hallgató munkáját irányító, több éves gyakorlattal rendelkező szakember) a hallgató munkájáról adott szempontok alapján érdemjegyet és írásos értékelést ad. A hallgató által a szakmai gyakorlattal kapcsolatban készített dokumentáció (információk a gyakorló helyről, munkanapló, tevékenységről szóló beszámoló) a szakmai vizsgára összeállított portfólió része.

A szakmai gyakorlathoz a képző intézmény nyilvántartást vezet, a képzésért felelős oktató (képzési felelős) folyamatosan tartja a kapcsolatot a gyakorlatvezetőkkel, alkalanként látogatást tesz a gyakorlat helyszínén.

3.3.7. Elhelyezkedési lehetőségek

A végzett ifjúságsegítőknél – a munkaerő-piaci igények függvényében – a szociális és közművelődési intézményekben, oktatási intézményekben, valamint a civil szféra különböző területein van lehetőségük elhelyezkedni.

Továbbtanulási szándék esetén, sikeres felvételi pontszám elérése után a besorolási szakon (KEPK, andragógia Ba) történő továbbtanulás esetén 90 kreditet számítanak be.

4. A képzés során fellépő nehézségek

Annak ellenére, hogy a Kaposvári Egyetem Pedagógia Kara (és jogelődje) több mint tíz éve folytat ifjúságsegítő képzést, több olyan nehézség is fennáll, amely jelentősen nehezíti a képzés menetét. Ezek a problémák elsősorban a képzést szabályozó jogszabályok és rendeletek tartalmából, változásából adódnak.

A képzés szakmai tartalmának nem tett jót, hogy az illetékes szakminisztérium a befogadó alapszak és a felsőoktatási szakképzés között 90 kredit átjárhatóságot állapított meg (ez a jogszabály változása nyomán azóta 60 kreditre mérséklődött). A szakképzés összes kredit értéke (120) és az előírt kreditátviteli mennyiség (90) között alig van mozgástér, és ha figyelembe vesszük a felsőoktatási szakképzések előírt közös kompetencia moduljának kötelező 12 kredites azonosságát, a szakmai tartalomra alig marad kredit érték. Vélhetően ennek hatása is befolyásolhatta, hogy a 2014/2015-ös tanévben szervezett szakmai záróvizsgán (ez volt az első új típusú végzős évfolyam), az eddig rendszeresen elhangzó záróvizsga-elnöki méltatás a szakmai munkáról elmaradt. A végzősök megfelelően teljesítettek, de teljesítményük messze elmarad a korábbi évek végzős évfolyamaitól.

Ugyancsak gondot okoz a szakmai gyakorlat teljesítésének jogszabályban meghatározott formája. A korábbi képzési forma során a szakmai gyakorlat arányosan elosz-

lott valamennyi félévben, illetve abban külön nyári gyakorlat is szerepelt. A Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karán működő ifjúságsegítő képzés rotációs elv alapján szervezte a hallgatók gyakorlatát, vagyis igyekezett azt az elvet követni, hogy minden hallgató minden típusú gyakorlóhellyel találkozzon, ahol a célcsoport megjelenési valószínűsége magas. Így biztosított volt, hogy a képzést elvégző szakemberek széles körű rálátást szerezzenek valamennyi olyan területre, amely felöleli a célcsoport mozgásterét. Ez a rendszer – a széles körű szakmai ismeret megszerzésén túl – a végzősök pályaválasztását is segítette, mivel a hallgatók e szaktudás és tapasztalat birtokában úgy tudtak munkahelyet keresni, hogy szinte valamennyi területet ismertek. A mostani rendszerben a hallgatók egy gyakorlóhelyen teljesítik a szakmai gyakorlatukat, így elesnek attól a lehetőségtől, hogy több területet megismerjenek.

A jelenlegi rendszer több szempontból is átgondolatlan, és gyakorlatilag majdnem lehetetlen helyzetbe hozta a képzést folytató intézményeket. A negyedik – utolsó – félévre hozott szakmai gyakorlat nem ad lehetőséget arra, hogy az elméleti tanulmányok során megszerzett tudást azonnal a terepen is kipróbálhassák, vagy a gyakorlati munkában felmerülő kérdéseket, problémákat az elméleti oktatásba ágyazottan feldolgozhas-sák. Míg a korábbi rendszerben az elmélet és a gyakorlat oktatása párhuzamosan folyt, addig a mostani formában a gyakorlatot végző hallgató elszakad a képző intézménytől, a gyakorlat teljesítése alatt és utána csupán a tereptanárról útmutatására szorítkozhat, az elméleti oktatóira és csoportjára – mint közös élményfeldolgozó terepre – nem.

További probléma a szabályozásban, hogy a nem állami, vagy önkormányzati fenntartású – tehát költségvetéssel nem rendelkező – szervezeteknek a gyakorlaton résztvevő hallgatóknak fizetést kell adni. Mivel a társadalomban az ifjúsággal foglalkozó intézmények és szervezetek többségében egyesületek és alapítványok, illetve pályázatokból – sokszor csak ideiglenesen – létrehozott egyéb szervezetek, ezek forráshiány miatt nem tudnak a szakmai gyakorlaton foglalkoztatott hallgatóknak finanszírozást biztosítani. Ez egyrészt nagyon leszűkíti a szakmai gyakorlat szervezésének lehetőségeit, másrészt a hallgatók tudásszerzését is károsan befolyásolja, mivel az amúgy rendkívül magas (560) óraszámú folyó gyakorlaton a szakmai terep nagyon kis – sokszor kényszerből elfogadott – szeletét ismerheti meg.

A Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karán e nehézségekkel együtt került megszervezésre az első évfolyam szakmai gyakorlata. A civil szervezetek az érvényben lévő együttműködési megállapodások és a több mint tízéves közös munka ellenére sem tudták fogadni a hallgatókat, így a képzőhely kénytelen volt állami vagy önkormányzati intézményeket megkeresni, melyek többsége azonban meghátrált a gyakorlati terep biztosításának feladata elől. Ennek oka egyrészt az volt, hogy minden megkeresett intézmény túlzottnak tartotta az 560 óra gyakorlatot, másrészt az, hogy az egyetem anyagi kondíciói nem tették lehetővé, hogy tisztességes finanszírozást biztosítson a gyakorlat ellentételezésére az intézményeknek. A végzős hallgatók gyakorlati helyének véglegesítésére így szinte az utolsó pillanatban került sor. Erős lobbizással mindenkit sikerült elhelyezni, de a gyakorlat szakmai tartalma kétséges.

5. Ifjúsági munka Kaposváron és környékén

A következőkben néhány, a megyében működő jelentősebb ifjúsági szervezetről adunk áttekintést, a teljesség igénye nélkül.

Az ifjúsággal mint célcsoporttal számos szervezet foglalkozik a városban és von-

zaskörzetében, sőt a megyében. Mind a város, mind a megye rendelkezik kidolgozott Ifjúsági Stratégiával.

Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának vezetése és a területen dolgozó szakemberek felismerték, hogy a megfelelő színvonalú ifjúsági közélet kialakulásához színtereket kell teremteni és fenntartani városi, iskolai és közösségi szinten egyaránt. Ez a kezdeményezés a Kaposváron élő 24.000 fiatal számára kíván alternatívát, megoldási lehetőséget nyújtani problémáik kezelésére.

A városban működő ifjúsági párbeszéd rendszer négy alapköve biztosítja a folytonos kommunikációt az önkormányzat és az ifjúság között, lehetővé téve utóbbi érdekeinek érvényesítését. Ezek a Kaposvári Ifjúsági Önkormányzat (KIÖK), az Ifjúsági referens, a Diákönkormányzat és az ifjúsággal foglalkozó civil szervezetek. Ez utóbbiaknak nagyon meghatározó a szerepük a fiatalokkal való foglalkozásban, a különböző társadalmi értékek közvetítésében, valamint fontos szerepet játszhatnak az ifjúsági feladatok ellátásának átvállalásában.

Az Új Nemzedék Plusz program intézményfejlesztésének eredményeként a dél-dunántúli régió immár valamennyi megyei jogú városa, így Kaposvár is Kontaktpont irodával várja a jövőjük tervezéséhez segítséget vagy épp a tanulókkal kapcsolatos kérdéseikre válaszokat kereső fiatalokat. A Kontaktpont hálózat igyekszik helyi, már létező ifjúsági kapcsolatrendszerekre építeni, a központi és helyi ifjúsági kezdeményezéseket összefogva közvetlen kapcsolati ponttá válni a fiatalok számára. Az irodahálózat többek között egyéni és csoportos pályaválasztási, életvezetési, elhelyezkedési tanácsadást biztosít, közösségi térként hozzájárul a tartalmas időtöltéshez, különböző szakmai és szabadidős programokat szervez, valamint felkereső ifjúságsegítő munka révén a problémák hétköznapi helyszíneire is ellátogat.

Kaposváron van a telephelye – de szinte a világ bármely pontjára elér – a Compass Egyesületnek, amely a legkiemelkedőbb teljesítményt nyújtja az ifjúsági munka terén. Az egyesület tevékenységének újszerűsége abban áll, hogy fiatalok érdeklődéséhez közel álló nem-formális pedagógia eszközeivel, kvízzjátékokkal, szituációs és csapatjátékokkal, vitafórumokkal vonják be és teszik motiválttá a résztvevőket. A fiatalok így nemcsak hallgatói, de aktív résztvevői, formálói is a foglalkozásoknak.

A foglalkozásokon minden esetben egy kortárs külföldi fiatal is részt vesz, megosztja a saját országában tapasztaltakat (fogyasztóvédelmi oktatás, vásárlási szokások, vásárlók tájékozottsága stb.) a résztvevőkkel, így azoknak nagyszerű lehetőségük nyílik a hazai és nemzetközi fogyasztói szokások összehasonlítására. Ezek a fiatalok az Európai Önkéntes Szolgálat keretében érkeztek Magyarországra az Unió különböző országából, és egy évet dolgoznak a Compass Egyesületnél. Jelenleg német, olasz, francia, finn és török fiatal van náluk.

A program hasznossága összetett, hisz a célcsoport fiataljainak nemcsak fogyasztóvédelmi ismeretei, hanem egyéb kapcsolódó ágazati ismeretei, képességei is fejlődnek. Észrevétlenül tágul a látókörük egészségügyi, környezeti, gazdasági kérdésekben, és bontakoznak ki interaktív képességeik: mások figyelmes meghallgatása, vélemény-nyilvánítás képessége, problémamegoldó képesség, információk értelmezése, döntéshozatal, ítéletalkotás, konfliktuskezelés stb.

Unió és hazai pályázatok keretében további ifjúsági szervezetek működnek a megyében. Egyik legjelentősebb a Somogy Megyei Ifjúsági Egyesület, melynek tagszervezetei a megyei ifjúsági szervezetek, ifjúsági klubok, egyesületek, amatőr művészeti

csoportok, korosztályos érdekképviseletek. A Somogy Megyei Ifjúsági egyesület gyűjtőszervezetként összefogja őket, alapvető tevékenységeként látja el ezen szervezetek, a 0-26 éves korosztály érdekképviseletét, koordinálását, szabadidős programok, felkészítések, konferenciák, találkozók szervezését és lebonyolítását. Az egyesület működésére elsősorban a szolgáltató jelleg a jellemző, információkat közvetít tagszervezetei között, segíti programjaik népszerűsítését, reklámozását, megszervezését és lebonyolítását, illetve részt vesz a tagszervezetek különböző rendezvényein, programjain. Évente több alkalommal, igény szerint felkészítéseket, tréningeket tart, elméleti és gyakorlati segítséget nyújt tagszervezeti szakemberei számára.

A Magyar Vöröskereszt Somogy Megyei Szervezete szintén egyik kiemelt feladatként kezeli az ifjúsági munkát. Az Ifjúsági Vöröskereszt az elmúlt években fontos feladatokhoz jutott a megyében is, így ennek megfelelően számos program várja az ifjúsági önkénteseket és azokat a fiatalokat is, akik még nem tagjai a szervezetnek, csak ismerkednek vele.

Viszonylag új ifjúsági szervezet a SIKK-TÉR (Somogyi Ifjúsági és Közösségi Kábítószerek-ellenes Tér). A Somogy megyei ifjúsági szektor lehetőségeinek növelése érdekében ifjúsági szolgáltató központokat működtet, valamint innovatív ifjúsági információs, kortárs segítő és tanácsadó köröket alakított ki Somogy megye 12 városában, illetve a programhoz kapcsolódni kívánó településeken. A projekt megvalósulása következtében a Somogy megyei ifjúság hatékonyan működő kommunikációs és tanácsadó szolgáltatáscsomagot kap kezébe, amellyel életminősége, fejlődési esélyei jelentősen növekednek.

További ifjúsági szervezet a Somogy Ifjúságáért Egyesület, mely nevének megfelelően a megyében élők, tevékenykedők, tanulmányait folytató, dolgozó, szabadidejüket eltöltő fiatalokat, illetve közösségeiket igyekszik segíteni abban, hogy megismerjék jogukat, kötelezettségeiket és a körülöttük lévő intézményrendszereket, ezáltal életük teljesebbé váljon.

Az Egyesület feladat-ellátási köre

- Közösségépítés-, közösségfejlesztő folyamatok elősegítése.
- Közösségi programok szervezése.
- Interkulturális nevelés népszerűsítése.
- Sport általi nevelés módszertanának terjesztése.
- Hagyományaink, népszokásaink újraélesztése és ápolása.
- A Dél-dunántúli régió lakói kulturális igényeinek kielégítése.
- Ifjúsági információ és tanácsadás.
- Ifjúsági módszertani szolgáltató központ működtetése.
- Megyei Ifjúsági és Nonprofit Szolgáltató Központ működtetése.
- Képzések, konferenciák szervezése.
- Dél-dunántúli régió településein a gyermek és ifjúsági célcsoporttal foglalkozó civil szervezetek megalakításának segítése, és a kistérségi ifjúsági érdekegyeztető és érdekvédelmi kerekasztalok létrehozásának elősegítése.
- Kapcsolattartás a nonprofit szervezetekkel, képviseljük a működési területünkön tevékenykedő nonprofit szervezetek érdekeit.

Szintén új ifjúsági feladatokat ellátó szervezet a Kadarkúti-Nagybajomi Kistérségben – a TÁMOP-5.2.3.A.-12/1-2012-0002 pályázat keretében – egymástól függetlenül működő ifjúsági pontok. A kistérségben a pályázó szervezet 8, konzorciumi partnere további 2 ifjúsági pontot működtet. Ezek az Ifjúsági Pontok azzal a céllal jöttek létre, hogy az adott településen élők, kiemelten a helyi fiatalok közösségi életének helyet

biztosítsanak, segítsék az érdeklődők életvezetését és társadalmi beilleszkedését. Lehetőséget kínálnak számukra a szabadidő hasznos eltöltésére előadások, foglalkozások szervezésével, ahol életvezetéssel, személyi higiénával, nemi érettséggel, káros szenvedélyek kialakulásával kapcsolatos tanácsokat, felvilágosítást kaphatnak. A tevékenységek hosszú távú célja a kedvezőtlen társadalmi folyamatok megállítása, lassítása és a tudatos családalapításra való ösztönzés.

A fentiekén túl a megye területén elszigetelten, bizonyos feladatokra szerveződően működnek még kisebb szervezetek.

6. Kapcsolódási pontok

Az előzőekben ismertetett az ifjúsággal, mint célcsoporttal foglalkozó szervezetek általában egymás mellett és nem egymással karöltve végzik az alaprendeltetésüknek megfelelő munkájukat. Ritka közöttük az együttműködés, ami azzal a veszéllyel jár, hogy feladatellátásaikban átfedések találhatók, egy-egy területen több szervezet is tevékenykedik.

Bár a megyében működik egy ifjúságsegítő szakembereket képző felsőoktatási intézmény, a fenti ifjúsági szervezetek közül egyedül a Compass Egyesületnek van együttműködési szerződése vele. Ez azért aggályos, mert egyrészt a végzett ifjúságsegítő szakemberek elhelyezkedési esélyeit rontja, ha nem ismerik a lehetséges munkaadók működését, másrészt felmerül a jelenleg működő ifjúsági szervezetekben dolgozó szakemberek kompetenciája. A megyében működő ifjúsági szervezetek többségéről elmondható, hogy nem állandó emberekkel oldja meg a feladatait, hanem más kereső tevékenység mellett megbízási vagy vállalkozói szerződéssel foglalkoztatja őket. Aggályos, hogy a pályázatok keretében létrejövő ifjúsági szervezetek általában pedagógus vagy szociálpedagógus, esetleg szociális munkás végzettségű szakemberekkel dolgoznak/dolgoztatnak, az ifjúságsegítő munkára felkészített, arra kiképzett szakemberek foglalkoztatására kevésbé nyitottak. .

Szerencsés lenne a működő szervezeteknek szoros együttműködés mellett dolgozni, ami azonban az érdekkülönbségek tisztázását és megfelelő kezelésének szükségességét is felveti.

Felhasznált irodalom

- Horváth Ágnes é.n.: *Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés ajánlott központi programja*. szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=21254 (2015.05.17.)
- Nagy Ádám (szerk.) 2008: *Ifjúságkönyv*. ÚISZ Könyvek 6, Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó.
- 39/2012. (XI. 21.) EMMI rendelet *a felsőoktatási szakképzések képzési és kimeneti követelményeiről* http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200039.EMM (2015.05.17.)